

Foto: Jan van der Geld

Nestkastcontroles van de Bosuil in 2010

Leo Ballering (Vogelwacht Uden e.o.) en Ronald Beskers (VWG 't Gooi) Namens NESTKAST, nestkast@nioo.knaw.nl
Foto's: Ronald Beskers tenzij anders vermeld.

In 2009 is NESTKAST opgericht het landelijk **NET**werk voor **ST**udies aan nest**KAST**broeders Binnen dit netwerk wisselen amateur nestkastonderzoekers (controleurs en ringers) en professionele nestkastonderzoekers van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW), het Vogeltrekstation (VT) en SOVON Vogelonderzoek Nederland kennis en ervaring uit op het gebied van nestkastenonderzoek. NESTKAST richt zich speciaal op kleine zangvogels (mezen, mussen, vliegenvangers, etc.) en enkele andere soorten waarvoor geen landelijke werkgroep voor gegevensinzameling is, zoals Bosuilen.

In 2010 zijn ook voor de Bosuil broedbiologische gegevens aangeleverd. Dat is op twee manieren gebeurd. Via het Meetnet Nestkaarten van SOVON (electronisch via www.sovon.nl/nestkaart of via de papieren nestkaart) zijn voor 162 bosuilnesten gedetailleerde broedbiologische gegevens per nest ingevuld. Het SOVON-nestkaartenproject richt zich op het verzamelen van lotgevallen van nesten. Informatie over legdata, legselgrootte en nestsucces, en eventuele redenen van mislukken van nesten, vormen de belangrijkste ingrediënten van het project. Daarnaast zijn van 52 bosuilnesten minder gedetailleerde gegevens ingevoerd via het zogenaamde "NESTKAST verzamelformulier" (Excel-file); hierin kunnen gegevens van meerdere nestkasten worden samengevat.

De controleurs of nestkastwerkgroepen hebben geen instructies gekregen over de controlefrequentie of minimaal aan te leveren gegevens en hoefden deze gegevens ook niet aan te leveren. Het kwaliteitsoffer dat daarmee gebracht wordt is voor lief genomen om een zo groot mogelijke en zo laagdrempelig mogelijke deelname te garanderen. Achter de gegevens die via het SOVON nestkaart binnen komen zit een degelijkere fouten- en kwaliteitscontrolesysteem, deze gegevens zijn dan ook gebruikt voor gedetailleerde berekeningen. In de toekomst hopen we de verzamelformulieren en digitale nestkaarten te kunnen integreren.

Na de bespreking van de broedbiologische gegevens over het jaar 2010 besteden wij in dit artikel aandacht aan de ervaringen uit het Gooi met een nieuwe manier van kastcontrole met behulp van camera's.

Broedseizoen 2010: een goed jaar voor de Bosuil!

Van de Bosuil zijn, via de verzamelformulieren, gegevens uit 52 nestkasten binnengekomen (uit 20 gebieden). Van deze legsels zijn 156 eieren gemeld

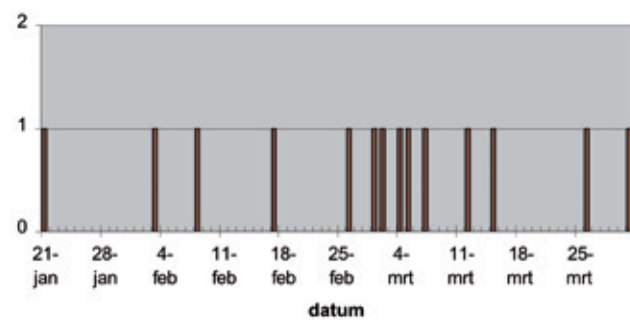

Vier Bosuilkasten. Ter vergelijking 3 Mezenkasten.

(gemiddeld 3,0 per legsel) en zijn er 92 jongen uitgevlogen (gemiddeld 1,8 per legsel). Het broedsucces (percentage uitgevlogen jongen per gelegd ei) van de Bosuil was daarmee maar 59,0%. De verdeling van de eerste eilegdatum van bosuilenlegsels uit veertien controlegebieden varieerde tussen 21 januari en 1 april (Figuur 1)

Bij SOVON Vogelonderzoek Nederland zijn 162 digitale nestkaarten met gedetailleerdere broedbiologische gegevens uit door de Bosuil bezette nestkasten binnengekomen. Dit is een stuk meer dan vorig jaar (80) en ongeveer gelijk aan de jaar daarvoor: 165 legsels in 2008. Wij zien daarin een aanwijzing dat 2010 een behoorlijk goed Bosuiljaar is geweest. Het nestsucces (berekend volgens de Mayfield methode, welke ook rekening houdt met verstoorde en verloren gegane nesten) is 81,3% (n=101); iets hoger dan het dieptepunt van vorig jaar maar nog steeds onder het langjarig gemiddelde van de laatste 15 jaar (zie Figuur 2). De legselgroottes waren bovengemiddeld: 3,55 eieren per legsel (n=73). Dat getal is de hoogste van de laatste tien jaar (spreiding tussen 1995 en 2008: tussen 2,5 en 3,5 eieren). Per legsel vlogen er gemiddeld 2,7 jongen uit (n=73).

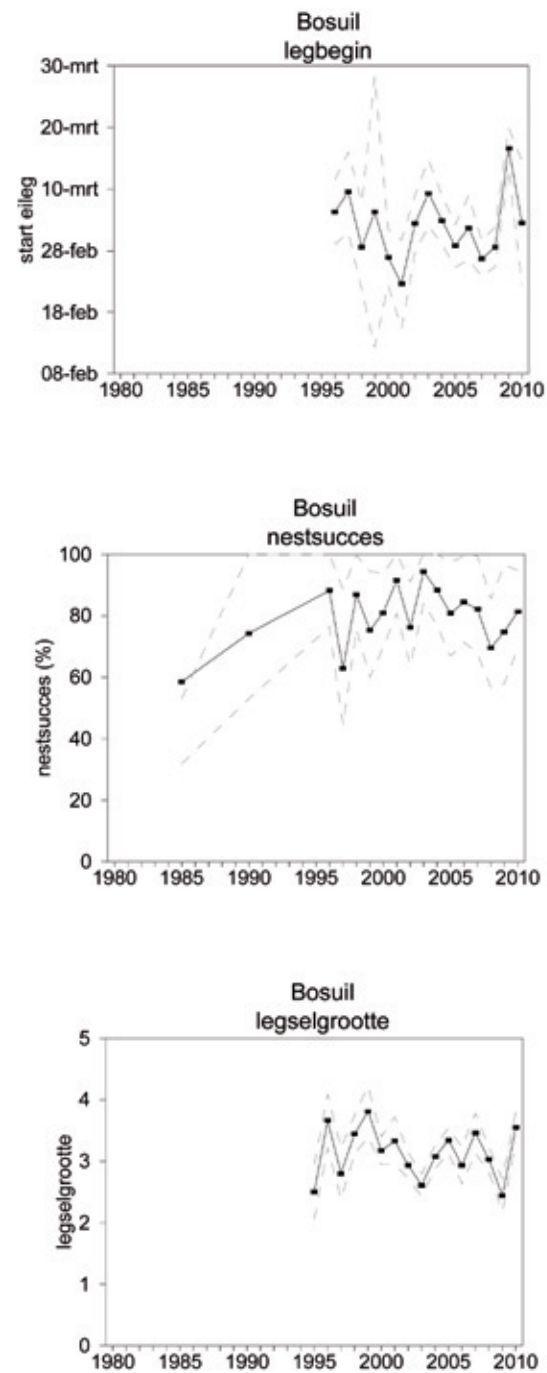
De gemiddelde datum waarop het eerste ei gelegd werd was 5 maart (dag 64, n=67). Dat is in lijn met het gemiddelde over de langjarige reeks vanaf 1995, maar wel dertien dagen vroeger dan in 2009 toen een late-record werd waargenomen (zie Figuur 2). De allervroegste eerste eilegdatum van de Bosuil in het broedseizoen 2010 was op 31 december 2009 (!) en werd gemeld uit de gemeente Huizen, een onderzoeksgebied van VWG het Gooi e.o. Dit was niet alleen bijzonder vroeg maar het betrof ook nog eens een "zeven-legsel". Hiervoor moest de invoer

Figuur 1: Verdeling allereerste eilegdatum van de eerste Bosuilegels (verzamel, n=14 gebieden)

van de digitale nestkaart van SOVON aangepast worden.

In het Gooi worden jaarlijks ongeveer 75 bosuilkasten gecontroleerd. Deze hangen in openbare bossen en in privétuinen. Het controleren van deze kasten

Figuur 2: Grafieken van legselgrootte, nestsucces en start eileg voor de Bosuil van 1995-2010 (gegevens Meetnet Nestkaarten, SOVON/CBS).

Cameracontrole van Bosuilenlegsels in het Gooi. Eerst worden de benodigde materialen klaargelegd.

Voorzichtig wordt de camera in het vlieggat geplaatst.

Een kijkje in de kast.

neemt nogal wat tijd in beslag. Bovendien is het vanwege het risico op predatie door de Havik, die in dit gebied veelvuldig aanwezig is, niet mogelijk de kasten overdag te bezoeken. Om het vrouwtje te controleren (wegen, ringen of op ringen te controleren) moet ze buiten de legfase gevangen worden. Het vangen met een schepnet gaat meestal goed maar ook niet altijd. Daarnaast was het gesjouw met zware ladders ook een argument om een andere controle methode over te gaan. Besloten werd om over te stappen naar camera-inspectie. Hiervoor wordt een uitschuifbare aluminium stok van 9 meter (Overtoom) gebruikt en een

infraroodcamera (Velleman). Verder is er een tasje met een lcd-scherm en een kleine accu nodig. De totale kosten voor 'deze uitrusting is ongeveer € 240,-. Met deze opstelling (zie foto's) is het mogelijk de kasten gewoon overdag te controleren. Dit moet wel met twee mensen gebeuren waarbij de één zich helemaal concentreert om de camera door het vlieggat te steken zonder de kast aan te raken en de ander op de monitor kijkt om het aantal eieren te tellen of de leeftijd van de jongen inschat. Met deze werkwijze blijft het vrouwtje

rustig doorbroeden en treedt er geen onnodige verstoring op; het controleren van één nestkast op deze manier duurt doorgaans maar één minuut. Als een broedende Bosuil wordt waargenomen wordt deze met rust gelaten zodat het aantal eieren alleen met geluk geteld kan worden. Als de jongen de juiste leeftijd hebben (dag 20 tot 23) wordt er wel met een ladder naar de kast geklommen om de jongen te ringen.

Naast deze controlemethode hangen er in het Gooi ook twee bosuikasten met een permanente infraroodcamera. Omdat een live stream van deze beelden op het Internet een kostbare zaak is zijn deze kasten (nog) niet on line te bewonderen. Helaas kwamen er in deze kasten in 2010 geen Bosuilen tot broeden, maar wel Holenduiven die in beide kasten ieder maar liefst vijf broedsels hadden. Nu maar hopen dat er vogeljaar een Bosuil in één van deze kasten gaat broeden dan kunnen we het hele broedproces goed volgen.

De broedresultaten in 't Gooi met bosuilenkassen zijn :

Jaar	Legsels in Nestkasten	Uitgevlogen jongen
2003	4	5
2004	6	11
2005	9	17
2006	2	2
2007	8	19
2008	8	13
2009	4	8
2010	28	72

Broedresultaten in 't Gooi 2003-2010

Conclusies over broedseizoen 2010

Uit de hierboven besproken landelijke gegevens hebben we al op kunnen maken dat 2010 een goed Bosuilenjaar was. De gemiddelde legselgrootte was hoog maar het broedsucces was daarentegen aan de lage kant.

Het aantal legsels waar we gegevens van kregen was hoog. Dat is ook aan de gegevens van VWG 't Gooi te zien: in maar liefst 28 van de 75 nestkasten werd een legsel aangetroffen die in totaal 72 uitvliegende jongen opleverden. Het controleren van die 75 kasten nam vroeger heel veel tijd in beslag, met drie á vier kasten per avond was het wel gebeurd. Met de nieuwe controlemethode met de camera op de stok gaat dat nu veel makkelijker en loont het ook om meer bosuilenkassen op te hangen en te controleren. We raden deze methode dan ook van harte aan!

Tenslotte

Mochten er onder de lezers van dit artikel controleurs van bosuilenkassen of van natuurlijke nesten van Bosuilen zijn die hun gegevens nog niet inleveren; stuur ze naar ons op (nestkast@nioo.knaw.nl) of, beter nog, maak ook nog gebruik van de digitale Nestkaart van SOVON Vogelonderzoek Nederland. Uw gegevens zorgen dan voor een bredere

basis voor de broedbiologische analyses, en daarmee aan de bescherming van deze mooie uil.

Literatuur

- Nienhuis, J., Willems, F. & Majoor, F. 2011. Digitale Nestkaart. Versie 3.6, april 2011. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Foto: Jan van der Geld